

การบริหารจัดการโครงการประชารัฐด้านการเกษตรของกองทุนหมู่บ้าน ในอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

The Administration Project of the Agricultural Civil State by Village Funds in Khon Sawan District, Chaiyaphum Province

กมลชัย บัวสาย^{1*}, เกศสุดา โภکانิตย์² และ กีฬา หนูยศ²

Kamonchai Buasai^{1*}, Katesuda Phokanit² and Keela Nooyot²

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโครงการประชารัฐด้านการเกษตรของกองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการได้ดำเนินการในปัจจุบัน สอบถามผู้แทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 ราย ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2559 พบว่า กองทุนหมู่บ้านจัดประชุมสมาชิกเพื่อเสนอโครงการด้านการเกษตรพิจารณาถ่วงน้ำหนักปัญหาและความต้องการของสมาชิก โดยแต่งตั้งคณะผู้รับผิดชอบเป็นผู้แทนดำเนินการ โครงการส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.8 เป็นปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ คณะกรรมการประสบปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเขียนโครงการ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาชน ควรให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และความยั่งยืนต่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรของสมาชิก

คำสำคัญ: โครงการประชารัฐ, การเกษตร, กองทุนหมู่บ้าน

ABSTRACT: The objective of this study was to Administration Project of the Agricultural Civil State by Village Funds. Questionnaire survey was used to collected data from committees who had been working for village funds Number 103 in July-August 2016 The study showed that village funds set the meeting to collecting and considering the needed requirement of members by appointment of responsible representative action. Mostly, 38.8 percents, concerned about chemical fertilizer and organic fertilizer. The appointed board, however, had a lack of knowledge and skill of project writing, therefore, government and private organizations should continuously provide suggestions and helps about project writing in order to enhance efficiency and sustainability of community agricultural career development.

Keywords: Civil State Project, Agricultural, Village Funds

¹ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 5 164/7 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
National Village Urban Community Fund Office Branch 5, 164/7 Nai-Meuang, Mueang, Khon Kaen 40000, Thailand

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000
Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Mueang, Chaiyaphum 36000, Thailand

* Corresponding author: kamonchai@villagefund.or.th

บทนำ

รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 เพื่อใช้แนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะเริ่มแรก ต่อมารัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเป็นกลไกในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ประชาชนเป็นผู้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาส เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหมู่บ้าน/ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน จึงมีผลทำให้บรรดากิจการ ทฤษฎีสน ประภาศ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรืออื่นๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ปี พ.ศ. 2544 หมู่บ้านละ 1 ล้าน ปี พ.ศ. 2546 เพิ่มทุนระยะที่ 1 ตามศักยภาพของกองทุน จำนวนเงิน 100,000 บาทปี พ.ศ. 2552 เพิ่มทุนระยะที่ 2 ตามจำนวนสมาชิก ไม่เกิน 600,000 บาท และปี พ.ศ. 2555 เพิ่มทุนระยะที่ 3 หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ปัจจุบันปี พ.ศ. 2559 กองทุนหมู่บ้านได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลในบัญชีที่ 1 เฉลี่ยจำนวนเงิน 2,201,444 บาทต่อกองทุน

ต่อมาเมื่อช่วงเดือนมกราคมปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลได้อนุมัติเงินงบประมาณผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) กองทุนละไม่เกิน 500,000 บาท และประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการบริหารโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2559 เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการโครงการต่างๆ อีกทั้ง โครงการดังกล่าวเป็นการสนับสนุนการลงทุนกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิด

ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการ และใช้หลักการประชาธิปไตย (Civil state) เป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาอาชีพประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม “Agriculture” เป็นหลัก โดยมอบหมายให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในฐานะองค์กรภาคประชาชนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเป็นผู้บริหารจัดการโครงการ เช่น ส่งเสริมการผลิตพืช ปศุสัตว์ การประมง การแปรรูป การตลาด แรงงาน หรือใช้เทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร เศรษฐกิจ และรายได้ของประเทศไทย ที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ถึง 2558 กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านได้ให้บริการสมาชิกเฉพาะเงินกู้เท่านั้น เพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพ แต่ในปี พ.ศ. 2559 กองทุนหมู่บ้านจะต้องบริหารจัดการควบคู่กับการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านในรูปแบบโครงการประชาธิปไตย (Civil State Project) โดยกิจกรรมหรือโครงการจะต้องก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กองทุนหมู่บ้านยังไม่เคยมีประสบการณ์บริหารจัดการมาก่อน (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น หากได้ศึกษาการบริหารจัดการโครงการประชาธิปไตยด้านการเกษตรของในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ที่คณะกรรมการดำเนินการในปัจจุบันครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากองทุนหมู่บ้านแห่งอื่นได้ ทั้งหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาต่อยอดโดยใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นกลไกทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากกฎหมายและ

ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง คู่มือและรายงานผลการดำเนินงาน โครงการ สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร และข้อมูลจาก Internet วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ และอธิบายเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา พร้อมทั้งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้แทน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 ราย ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2559 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. การบริหารจัดการโครงการพระราชดำริของกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 กองทุน บริหารจัดการ โดยการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการพระราชดำริตามนโยบายของรัฐบาลให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบ เพื่อเสนอกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องการแก้ไขปัญหา เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และก่อให้เกิดรายได้ ผลการศึกษพบว่า ร้อยละ 54.0 เสนอขอรับประมาณจำนวน 1 โครงการ ร้อยละ 44.0 จำนวน 2 โครงการ ร้อยละ 2.0 จำนวน 3 โครงการ ร้อยละ 100 เสนอขอรับสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 500,000 บาท และลักษณะการเลือกโครงการ ร้อยละ 92.1 เป็นการพัฒนาต่อยอดจากโครงการเดิม และร้อยละ 7.9 เป็นโครงการริเริ่มใหม่ จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกมีความแตกต่างกัน จึงต้องอาศัยมติที่ประชุมเสียงส่วนใหญ่พิจารณาเลือกโครงการ ให้มีความสอดคล้อง และความเหมาะสมกับต้นทุนเดิมที่มีอยู่ในหมู่บ้านเป็นหลักสำคัญ เช่น ประกอบอาชีพของสมาชิก การดำรงชีวิต สภาพสังคม เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และ

ความเชื่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จ เช่นเดียวกับรายงานของ ชญาณ์นันท์ และคณะ (2559) ระบุว่า คณะกรรมการเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมของสมาชิกส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพสูงและเกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยได้แต่งตั้งคณะผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 4 คณะ ประกอบด้วย

1) คณะผู้รับผิดชอบการดำเนินโครงการ จำนวน 4 คน คัดเลือกจากประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากคณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินโครงการ และตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการ และรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการของกองทุนหมู่บ้าน

2) คณะผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินและจัดทำบัญชี จำนวน 3 คน คัดเลือกจากประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เภรณิกกองทุนหมู่บ้าน และตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่จัดทำบัญชี ตรวจสอบความถูกต้องจากเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อดำเนินการเปิดบัญชี การเบิกจ่าย และการถอนเงิน

3) คณะผู้รับผิดชอบการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 3 คน คัดเลือกจากตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่สืบราคาเสนอราคา ตรวจสอบคุณภาพปริมาณ ราคาหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างระยะเวลาเพื่อความโปร่งใส และชี้แจงให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบ

4) คณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินโครงการ จำนวน 3 คน คัดเลือกจากผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่รายงานผลการดำเนินงาน

ประเมินผลโครงการ ตรวจสอบ วัสดุหรืออุปกรณ์ การใช้จ่ายเงิน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกได้รับทราบ

นอกจากนี้ กองทุนหมู่บ้านยังได้แต่งตั้งอาสาประชารัฐโดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 3 คน ทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ ช่วยเหลือสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ ตลอดจนการประสานงานและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

จากนั้น เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้โครงการที่ผ่านการพิจารณาจากที่ประชุมสมาชิกแล้ว จะต้องเสนอผ่านคณะทำงานดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ (คปจ.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ส่วนราชการและองค์กรภาคประชาชนเป็นคณะทำงาน และหัวหน้าสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 5 เป็นคณะทำงานและเลขานุการ จัดประชุมเพื่อพิจารณา สอบทานความเหมาะสม และความพร้อมของโครงการที่กองทุนหมู่บ้านเสนอขอรับงบประมาณ ติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการ ตลอดจนรายงานผลปัญหาและอุปสรรคให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเองแห่งชาติ (สทบ.) พิจารณาโอนเงินงบประมาณให้กับกองทุนหมู่บ้านในแต่ละแห่ง เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมหรือโครงการต่อไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการบริหารงานโครงการประชารัฐของกองทุนหมู่บ้านจะไม่ใช่เป็นลักษณะการให้สมาชิกกู้ยืมเงิน แต่เป็นการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของสมาชิกในรูปแบบของโครงการเพื่อให้เกิดรายได้ให้กับกองทุนหมู่บ้านในระยะยาว ซึ่งลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของ อำนวนย และคณะ (2554) ระบุว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการที่ดี มีผลสำเร็จในด้านสังคมและชุมชน

ระดับ ดีมาก และมีผลสำเร็จดีในด้านเศรษฐกิจของสมาชิก ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐบาลเลือกโอนเงินงบประมาณให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการ ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเป็นหน่วยงานทางปกครองแทนรัฐ มีความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้านมากที่สุด สามารถเข้าใจสภาพปัญหาอันแท้จริงของหมู่บ้าน และประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการโครงการ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนคอยให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากกระบวนการที่ได้กล่าวมาสอดคล้องกับแนวความคิดประชารัฐ (Civil State) ของสุวิทย์ (2559) คือ เป็นการผนึกกำลังจาก 3 ภาคส่วน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในลักษณะ “การร่วมรังสรรค์” (Co-Creation) ทางเศรษฐกิจ (Economic Co-Creation) และทางสังคม (Social Co-Creation) เปลี่ยนประชาชนที่ “เดือดร้อน” เป็น “อยู่รอด” และจาก “อยู่รอด” เป็น “ยั่งยืน” (Sustain) ดำเนินการตามบันได 3 ขั้นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และรวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง ดังเช่นการบริหารโครงการประชารัฐของกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ก็ใช้หลักการนี้ เป็นกลไกขับเคลื่อน กล่าวคือ “รัฐ” ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา และช่วยแก้ปัญหาให้กับกองทุนหมู่บ้าน “ภาคเอกชน” สนับสนุนสินค้า การบริการ ผลิตภัณฑ์ในราคาถูก และร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐ “สมาชิกหรือเกษตรกร” ซึ่งเป็นภาคประชาชนมีหน้าที่เสนอเงื่อนไขและปัญหาของตนเองผ่านเวทีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้มติเสียงส่วนใหญ่วิเคราะห์พิจารณาถ่วงถ่วงโครงการที่มีคุณภาพ มีความคุ้มค่า มีคุณธรรมทุกฝ่ายให้การยอมรับ สร้างความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล และสร้างคุณประโยชน์ร่วมกัน เพื่อมวลความสุขของหมู่บ้าน สรุปอาจกล่าวได้ว่า “เกษตรประชารัฐ” (Civil State Agricultural) สามารถสะท้อนข้อมูลความจำเป็นหรือความต้องการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้อย่างแท้จริง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

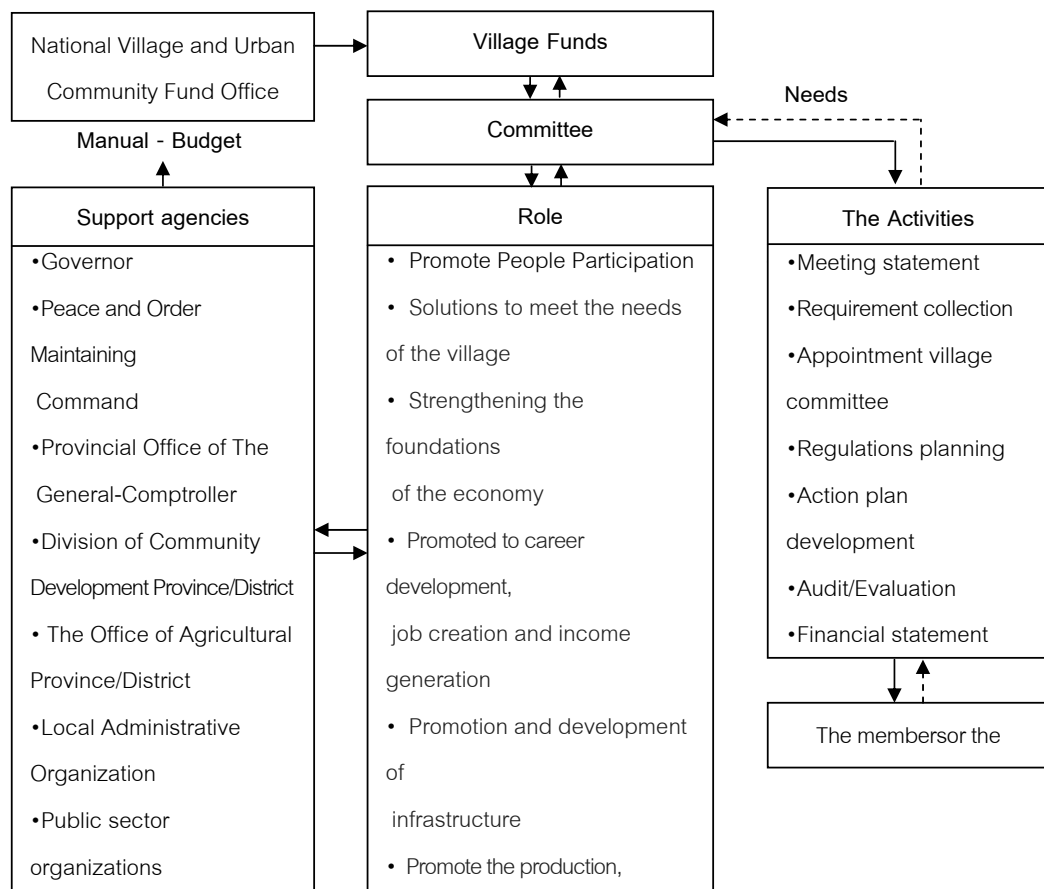

Figure 1 The Administration Project of the Agricultural Civil State by Village Funds

2. การบริหารจัดการโครงการประชารัฐด้านการเกษตร

ผลการศึกษาผู้แทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 ราย พบว่าได้ดำเนินการจัดทำข้อบังคับใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการโครงการ และจัดทำแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน เช่น แผนการดำเนินกิจกรรม แผนการผลิตแผนการตลาดแผนป้องกันความเสี่ยง ตลอดจนแผนการใช้จ่ายเงินและลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ร้อยละ 73.7 เป็นชาย ร้อยละ 27.7 เป็นหญิงอายุเฉลี่ย 52.3 ปี ร้อยละ 55.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 58.3 ประกอบอาชีพการเกษตร มีรายได้เฉลี่ย 149,104 บาทต่อปี ส่วนโครงการที่กองทุนหมู่บ้านบริหารจัดการ

ด้านการเกษตร พบว่าร้อยละ 38.8 ปลูกเคมี/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพร้อยละ 22.3 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 19.4 อุปกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.5 บริการรถเช่าเพื่อการเกษตร ร้อยละ 9.7 เมล็ดพันธุ์พืชร้อยละ 4.8 เลี้ยงโค-กระบือ และ ร้อยละ 2.9 โรงสีข้าวและลานตาก ผลผลิตทางการเกษตร จากประเด็นกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความต้องการปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพมากกว่าประเด็นอื่นๆ เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาข้าว ปลูกอ้อย และมันสำปะหลัง ปุ๋ยชนิดต่างๆ จึงมีความจำเป็นเพื่อเพิ่มปริมาณธาตุอาหารในดิน และสมาชิกสามารถซื้อปุ๋ยจากกองทุนหมู่บ้านในราคาที่ถูกลงกว่าผู้ประกอบการห้างร้านส่วนผลกำไรกองทุนหมู่บ้านนำมาจัดสวัสดิภาพสวัสดิการกลับคืนสู่สมาชิก และสาธารณประโยชน์กลับ

คื่นสู่ประชาชนในหมู่บ้าน และโครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวอยู่นอกเขตชลประทานและในช่วงฤดูแล้งปริมาณน้ำตามธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่กองทุนหมู่บ้านเสนอขอรับเงินงบประมาณเพื่อจัดสร้างแหล่งน้ำให้กับ

สมาชิกช่วยแก้ไขปัญหาในการเพาะปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง ส่วนประเด็นนอกจากนี้ กองทุนหมู่บ้านแต่ละกองทุนจะบริหารจัดการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาตามความต้องการของสมาชิก และประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้าน ดังแสดงใน Table 1

Table 1 The Agricultural Civil State Project

Type of Activities ¹	(N= 103)	Percent
Chemical Fertilizers/Organic fertilizer /Biological fertilizer	40	38.8
Water resources for agriculture	23	22.3
Agricultural equipment	20	19.4
Rent truck for agriculture	16	15.5
Seed/ plant material	10	9.7
Cattle	5	4.8
Rice mill	3	2.9
Drying agricultural products	3	2.9

¹ Select more than one

3. สภาพปัญหาการบริหารจัดการโครงการพระราชรัฐ

สภาพปัญหาการบริหารจัดการโครงการ พบว่า ผู้แทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 ราย พบว่า ร้อยละ 63.5 ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณ และร้อยละ 36.5 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ทราบรายละเอียดวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการของรัฐบาล เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านยังไม่เคยมีประสบการณ์ด้านบริหารจัดการโครงการพระราชรัฐ (Civil State Project) จึงส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านบางกองทุนเสนอโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณได้ล่าช้า

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า กองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 103 กองทุน

บริหารจัดการโครงการพระราชรัฐด้านการเกษตร โดยการผนึกพลังความร่วมมือจาก 3 ภาคส่วน ระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาชิกกองทุน และใช้หลักการประชาธิปไตย (Civil state) เป็นกลไกขับเคลื่อนโครงการผ่านเวทีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน เพื่อถ่วงถ่วงโครงการที่มีความจำเป็นและสามารถแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกไม่แสวงหาผลกำไร คืบหน้าในรูปแบบสวัสดิภาพ สวัสดิการ และสาธารณะประโยชน์โดยมีส่วนร่วมราชการและองค์กรภาคประชาชนเป็นคณะทำงานระดับจังหวัด พิจารณาความเหมาะสมของโครงการเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือกองทุนหมู่บ้าน มีคณะผู้รับผิดชอบโครงการทำหน้าที่ตามข้อบังคับและคำสั่งของกองทุนหมู่บ้าน มีอาสาพระราชรัฐทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ กองทุนหมู่บ้านที่จะได้รับสนับสนุนจากรัฐบาล จะต้องมีความสมบูรณ์และหลักเกณฑ์ตามที่

กำหนด เช่น จดทะเบียนนิติบุคคล มีการบริหารจัดการที่ดีโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีแผนการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน มีการจัดทำงบการเงินทุกปี และได้รับจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และกองทุนหมู่บ้านจะต้องรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอขอรับงบประมาณ แต่ไม่ใช่เป็นการโอนเงินงบประมาณจากรัฐบาลให้กับกองทุนหมู่บ้าน โดยที่ไม่มีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขใดๆ ซึ่งจะทำให้กองทุนหมู่บ้านมองเห็นคุณค่างบประมาณ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน มีความยั่งยืนต่อไป จึงมีข้อเสนอแนะ คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรบริหารจัดการโครงการด้วยความโปร่งใส สุจริต เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในหมู่บ้าน ดำเนินการตามระเบียบ ข้อบังคับ และแผนการดำเนินงานที่กำหนด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาทหน้าที่ให้การสนับสนุน ควรให้คำปรึกษา และช่วยเหลือกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดฝึกอบรมให้ความรู้พัฒนาศักยภาพ ทักษะประสบการณ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเพิ่มทักษะประสบการณ์เรื่องการเขียนโครงการ การรายงาน และการประเมินผล หรือประเด็นอื่นๆ ตามความต้องการของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการโครงการพระราชริฏีด้านการเกษตรของกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ไกรเลิศ ทวีกุล ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้คำปรึกษาการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชญาณันท์ วัชรศักดิ์ปฐมภพ, สนธยา ชมพู ภิศักดิ์, กัลยาณมิตร ภาวัต, ตั้งตรงจิตตร และภัทรพงษ์ เกริกสกุล. 2558. แนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. การจัดการสมัยใหม่. 13: 93-101.
- พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121(ตอนพิเศษ 85 ก): 1-13.
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการบริหารโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของฐานรากตามแนวทางพระราชริฏี พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 (ตอนพิเศษ 64 ง): 1-8.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2559. แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0. แหล่งข้อมูล: <https://goo.gl/1suF0q>. ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2559.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2559. คู่มือการดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชริฏี, นนทบุรี.
- อำนาจ แสงโนรี, อนเนก แสงโนรี, ธิติมา ประภากรเกียรติ และกรรณก มักรารุณ. 2554. การประเมินผลนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. น. 775-779. ใน: การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ประจำปี 2554 เรื่อง การพัฒนาอนาคตชนบทไทย ฐานรากที่มั่นคงเพื่อพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน 27-29 มกราคม 2554. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.